

Trendcollege Herformuleren

19 november 2021

Het perspectief van volksgezondheid

Dr. Maartje Poelman

Leerstoelgroep Consumptie en Gezonde Leefstijl

 maartje.poelman@wur.nl | @mppoelman

Volksgezondheid

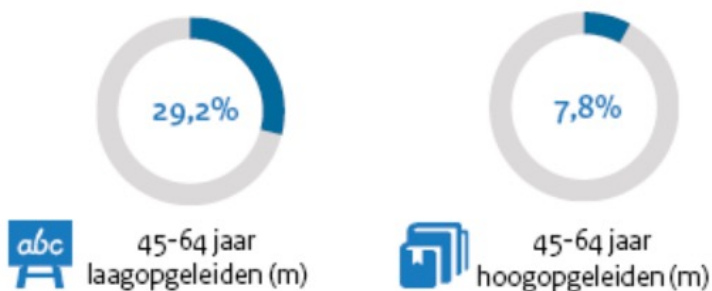
■ Voedingsgerelateerde chronische ziekten

- 50% van de volwassen Nederlanders heeft overgewicht
- > 1 miljoen mensen met type 2 diabetes
- ~ 1,7 miljoen personen met hart- en vaatziekten

■ Sociaal- economische en -culturele verschillen in gezondheid

Tabel 2 Relatie tussen etnische afkomst en type 2 diabetes mellitus, gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, type ziektekostenverzekering

[Open tabel](#)

- Nederlands	1,00
- Turks	2,81 1,80-4,39
- Marokkaans	3,21 2,28-4,52

Waarom moet ons voedselaanbod gezonder?

- Voeding is een belangrijke risico factor voor chronische ziekten zoals obesitas, diabetes type 2 en hart en vaatziekten
- 22% van wereldwijde sterfte is toe te schrijven aan voedingsgerelateerde risico's
- 25% van sterfte aan chronische ziekten is toe te schrijven aan een **ongezond voedingspatroon**
- Grote individuele, maatschappelijke en economische gevolgen.

Waarom moet ons voedselaanbod gezonder?

- Optimaliseren van voedingspatroon kan de ziektelast drastisch verminderen
- Actie om gezonde voedselconsumptie te realiseren is essentieel
- Blootstelling aan een **gezonde voedselomgeving** belangrijkere *driver* voor gezond eten dan promotie, voorlichting of educatie over gezond eten

Waarom moet ons voedselaanbod gezonder?

- **De voedselomgeving** is de collectieve fysieke, economische, beleidsmatige en sociaal-culturele blootstelling, kansen en omstandigheden die de voedselkeuzes en voedselconsumptie van mensen beïnvloeden'. (conceptueel)
- **De voedselomgeving** bestaat uit voedingsmiddelen beschikbaar in het dagelijks leven van mensen: voedingskwaliteit, promotie, prijs, gemak, etikettering en veiligheid van deze voedingsmiddelen'. (operationeel)

*Swinburn et al 2003; Turner et al 2018;
UN Panel Food Systems/Diets 2016*

Gezond voedselaanbod

- Richtlijnen Goede Voeding

- In Schijf van Vijf: Producten die volgens wetenschappelijke inzichten helpen om chronische ziekten te voorkomen en samen voorzien in de voedingstoffen die je nodig hebt.

Eiwitten, onverzadigde vetten, koolhydraten, vezels, vitamines en mineralen.

- Niet in de Schijf van Vijf: Producten die te veel van minder gunstige voedingstoffen bevatten,

Zout, suiker, trans- of verzadigd vet of te weinig vezels.

Gezond voedselaanbod

- Mate van bewerking van voedingsmiddelen (NOVA)
- De consumptie van sterk bewerkte producten leidt tot een hogere energie-inname en is geassocieerd met overgewicht en andere chronische ziekten.

Groep 4 – Ultra-bewerkte levensmiddelen en dranken, zoals frisdranken, zoete of hartige verpakte snacks, bewerkte vleesproducten en vooraf bereide diepvriesgerechten. Deze levensmiddelen zijn geen gewijzigd voedsel, maar bereidingen die grotendeels of geheel zijn gemaakt van stoffen afgeleid van levensmiddelen en additieven, met weinig of geen intacte groep 1-levensmiddelen.

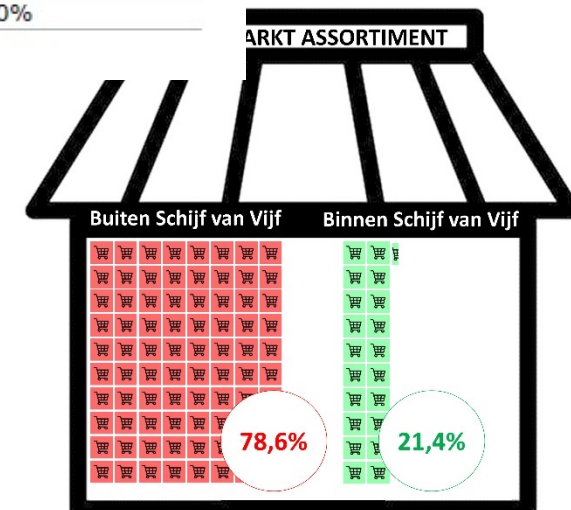
Huidig voedselaanbod (supermarkten)

- Van de top 5-productgroepen (die in totaal 35,6% van het gehele assortiment beslaan) staat 5,5% in de Schijf van Vijf.

Tabel 1.1 Top 5 meest voorkomende productgroepen binnen het supermarktassortiment en aandeel Schijf van Vijf.

Productgroep	N	Aandeel van totaal assortiment	Aandeel binnen Schijf van Vijf
non-alcoholische dranken	3082	8,2%	9,2%
alcoholische dranken	2837	7,5%	0%
snoep, chocolade, ijs	2586	6,8%	0%
vlees en gevogelte	2530	6,7%	17,9%
koek en gebak	2414	6,4%	0%

- De top 5-productgroepen met het hoogste aandeel Schijf van Vijf (68,9%) beslaat 12,6% van het totale assortiment. (groente, fruit, vis, peulvruchten, eieren)

Rol **herformulering** in het gezonder maken van het voedselaanbod

- **De voedselomgeving** is de collectieve **fysieke**, economische, **beleidsmatige** en sociaal-culturele blootstelling, kansen en omstandigheden die de voedselkeuzes en voedselconsumptie van mensen beïnvloeden'. (*conceptueel*)
- **De voedselomgeving** bestaat uit voedingsmiddelen beschikbaar in het dagelijks leven van mensen: **voedingskwaliteit**, promotie, prijs, gemak, etikettering en veiligheid van deze voedingsmiddelen'. (*operationeel*)

*Swinburn et al 2003; Turner et al 2018;
UN Panel Food Systems/Diets 2016*

Herformulering

- **Doel:** Het verbeteren van de voedingsstofsamenstelling van voedingsmiddelen die beschikbaar zijn voor consumenten zonder afbreuk te doen aan andere productkenmerken waarvan bekend is dat ze consumentenkeuzes stimuleren, zoals smaak, gemak of betaalbaarheid (*Buttriss 2013*)
- Traditioneel: Fortificatie van oudsher toegepast ter verbetering volksgezondheid (bv. suppleren vitaminen/mineralen) (*Mozaffarian et al 2018*)

Herformulering

- Recentelijk: Focus van herformulering: zout- transfat en suiker en energie (kcal/100gr) reductie (*Tedstone 2018, Gressier 2021*)
- Er is discussie over het herformuleren van andere kenmerken dan het nutriënten-profiel (structuur, textuur en additieven) (*Popkin 2016, Srouf 2019*)
- Producenten herformuleren zelf ook voor:
 - > voorkeuren/vraag consument
 - > kostenbesparing
 - > betere positionering in aanbod

Voordelen van verplicht herformuleren

■ Herformulering is effectief in het reduceren van:

- ✓ Zout consumptie op populatie niveau
- ✓ Trans-vet consumptie op populatie niveau
- ✓ Suiker-consumptie (*alleen o.b.v. gecontroleerde studies*)

bv: van n=20 studies dat dagelijkse zout inname gemiddeld daalt met 0.57g (95%BI -0.89 tot -0.25)

bv. Trans-fat herformulering (reductie/verwijderen) geassocieerd met reductie hart- en vaatziekten / sterfte.

Effectiever op inname in landen waar herformulering verplicht is of waar alleen labelling is ingevoerd.

Voordelen van verplicht herformuleren

- Studies laten zien dat geherformuleerde producten **geaccepteerd** worden door consumenten (e.g. deze worden nog steeds gekocht door de consument).
- **Alle producenten** moeten mee doen –e.g. alle producten (in een productgroep) worden geherformuleerd (zowel de A- als huismerken)
- Sterk-bewerkte voedingsmiddelen worden **geoptimaliseerd** – maken een groot deel uit van voedselconsumptie van mensen.

Herformuleren is effectief, maar.....

- Het heeft alleen zin als het onderdeel is van een integrale systeem aanpak voor een gezondere voedselomgeving.
- Opzichzelfstaand draagt herformulering niet bij aan de preventie van obesitas → substitutie van nutriënten.

→ uitzondering is herformulering van suikerhoudende dranken (suiker vervangen door zoetstoffen)

Herformuleren is effectief, maar.....

- Herformulering leidt vaak niet tot vervanging – maar tot uitbreiding van het assortiment
- Vergt bereidheid van consument te switchen

Uitbreiding
met
gezondere
opties

+

Promotie van
gezondere opties
(claims, logos)

Aanpassing
portiegrootte

**Keuzes beschikbaar
(mate waarin consument moet veranderen)**

Geleidelijk
bestaande
producten
optimaliseren

Herformulering, effectief, maar

- Focus van enkel herformuleren alleen gericht op bewerkte en sterk-bewerkte voedingsmiddelen.

→ **shift nodig naar onbewerkte, verse producten**

- Herformulering van assortiment van voedselaanbieders?

Formuleer regels en voorschriften voor cateraars, quick service restaurants, supermarkten en winkels voor het vergroten van het aandeel gezonde voedingsmiddelen t.o.v. het totale productaanbod.

Hoe kan verplichte wetgeving eruit zien?

Zorg dat het nieuwe systeem voor productverbetering, minimaal voldoet aan de vereisten:

- ambitieuzere doelstellingen
- jaarlijkse doelstellingen voor het verminderen van de hoeveelheid zout, verzadigd vet en toegevoegd suiker in alle productgroepen
- heldere tijdslijn met jaarlijkse onafhankelijke monitoring inclusief nulmeting, met openbare toegankelijke rapportage
- bewezen effectieve incentives per productgroep

https://www.jpi-pen.eu/images/reports/Dutch_Food-EPI_FinalReport_Jan2021_mod.pdf

Hoe kan verplichte wetgeving eruit zien?

- Stapsgewijze herformulering kan gewenst zijn (voor acceptatie)
- Labelling en (suiker)tax kan ook herformulering stimuleren (*Shangguan et al 2018*)

Zorg voor ondersteuning

- Aanbieden van technische support
- Zorg voor voorlichting veranderingen / draagvlak consumenten
- Subsidiering geherformuleerde producten???

Internationale voorbeelden van verplichte herformulering

- Trans-vet ban Denemarken (2003)
- Trans-vet ban restaurants New York (2008)
- Zuid Afrika – verplichte targets voor zout reductie in 13 productgroepen (stepped approach) – 2013-2016-2019

Meer voorbeelden van vrijwillige initiatieven zoals in Nederland (akkoord productverbetering).

Sociaal economische positie (SEP)

- Ongezonder voedingspatroon
- De prijs van onbewerkt voedsel (uit de schijf van vijf) is over het algemeen hoger / relatief is deze groep meer geld kwijt aan gezond eten.
- Een gebrek aan tijd, geld, regie of vrijheid kan leiden tot een gevoel van schaarste. Hierdoor krijgt het 'hier en nu' prioriteit en worden impulsieve, ongezonde keuzes in de huidige 'obesogene' voedselomgeving sneller gemaakt.
- Optimaliseren van omgeving kan de impulsieve gezonde keuze stimuleren.

Hartelijk dank
voor uw
aandacht!

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Dr. Maartje Poelman

Leerstoelgroep Consumptie en Gezonde Leefstijl

 maartje.poelman@wur.nl | [@mppoelman](https://twitter.com/mppoelman)